

F J O D O R D O S T O J E V S K I

De
Speler

Een roman

1866

Biografie

Fjodor Dostojevski (1821–1881)

Fjodor Michajlovitsj Dostojevski werd geboren op 11 november 1821 in Moskou, als tweede van zeven kinderen van een militaire arts. Zijn jeugd werd overschaduwd door de dood van zijn moeder toen hij zestien was en door de moord op zijn vader enkele jaren later — vermoedelijk gepleegd door zijn eigen lijfeigenen, een trauma dat de schrijver nooit zou verlaten. Hij studeerde aan de militaire ingenieursschool in Sint-Petersburg maar gaf al snel de voorkeur aan literatuur boven ingenieurswetenschappen. Zijn debuutroman *Arme mensen* (1845) maakte hem onmiddellijk beroemd in de Petersburgse literaire kringen. Maar vier jaar later werd zijn carrière bruusk onderbroken: Dostojevski was lid van een utopisch-socialistische discussiegroep, de Petrajevski-kring, en werd in 1849 gearresteerd op beschuldiging van samenzwering. Hij werd ter dood veroordeeld. Op het schavot, met de blinddoek al voor zijn ogen, werd het vonnis op het laatste moment omgezet in vier jaar dwangarbeid in Siberië, gevolgd door verplichte militaire dienst. Die jaren in Siberië — beschreven in *Aantekeningen uit een dodenhuis* (1862) — transformeerden hem volledig. Hij keerde terug als een ander mens: diep religieus, politiek conservatief, en geobsedeerd door de diepste vragen van schuld, lijden en verlossing. Zijn grote romans volgden in snel tempo: *Misdaad en straf* (1866), *De Idioot* (1869), *Boze geesten* (1872), *De Broers Karamazov* (1880). Elk ervan is een wereld op zich. *De Speler* werd in 1866 geschreven in een razend tempo van slechts 26 dagen — tegelijk met *Misdaad en straf*, waarvoor hij zijn deadline moest halen bij zijn uitgever. Om het dictaat bij te houden huurde hij een stenografe in, Anna Snitkina, met wie hij het jaar erop trouwde. De roman is rechtstreeks autobiografisch: Dostojevski was zelf een verslaafde gokker die jaren in Europese casino's doorbracht en zijn honoraria verspeelde. Anna zou zijn leven redden. Dostojevski stierf op 9 februari 1881 in Sint-Petersburg, op negenenvijftigjarige leeftijd, aan een longbloeding. Zijn begrafenis trok dertigduizend mensen. Tolstoj schreef dat hij de grootste schrijver was die Rusland ooit had voortgebracht. Freud noemde *De Broers Karamazov* het grootste boek dat ooit was geschreven. Zijn invloed op de moderne literatuur — Kafka, Camus, Sartre, Faulkner — is niet te meten.

— *De redactie*

Voorwoord

De Speler is het meest persoonlijke boek van Dostojevski — en het meest biecht-achtige. Hij schreef het in oktober 1866, terwijl hij tegelijk werkte aan Misdaad en straf, en terwijl zijn eigen leven werd beheerst door precies de obsessie die hij beschreef. Hij had zijn toekomstige honoraria al jaren van tevoren verkwanseld. Hij had zijn familiejuwelen beleend. Hij schreef De Speler in de eerste plaats om een contract na te komen.

De verteller, Aleksej Ivanovitsj, is een jonge Rus die als huisonderwijzer werkt bij een Russische familie in het fictieve Roulettenberg — een Duits kuuroord. Hij is verliefd op Polina, de stiefzochter van de generaal, een vrouw die hem tegelijk aantrekt en vernedert. Om haar te bewijzen dat hij bereid is alles te riskeren, gaat hij spelen. En hij wint. Maar de overwinning maakt hem niet vrij — ze ketent hem voorgoed aan het spel.

Dostojevski beschrijft het gokken met een nauwkeurigheid die alleen iemand kan bezitten die het van binnenuit kent: de roes van het gewonnen moment, de wanhoop van het verlies, de absolute overtuiging dat het systeem te doorgronden valt, de onmogelijkheid om op te houden op het moment van de winst. Aleksej is intelligent genoeg om zijn eigen verslaving te begrijpen. Dat begrip verandert er niets aan.

De roman speelt ook op een ander niveau. De Russische personages — impulsief, gul, fatalistisch — worden voortdurend afgezet tegen de Duitsers en Fransen om hen heen: spaarzaam, berekenend, gericht op bezit. Dostojevski was ervan overtuigd dat de Russische ziel fundamenteel anders was dan de westerse, en De Speler is ook een uitwerking van dat idee. De vrijheid om te verliezen, suggereert hij, is misschien nobeler dan de verplichting om te sparen.

Deze editie bevat een gecorrigeerde versie van de Nederlandse vertaling: de Franse zinnen die in het origineel worden uitgesproken door de Franse personages De Griër en mejuffrouw Blanche zijn vertaald naar het Nederlands, zodat de tekst volledig toegankelijk is voor de Nederlandstalige lezer.

— De redactie

Inhoudsopgave

I.....	5
II.....	14
III.....	19
IV.....	23
V.....	27
VI.....	34
VII.....	41
VIII.....	47
IX.....	54
X.....	62
XI.....	73
XII.....	81
XIII.....	93
XIV.....	103
XV.....	111
XVI.....	121
XVII.....	129

I

Na twee weken verlof keerde ik eindelijk terug en vernam ik dat mijn beschermheren drie dagen eerder in Roulettenberg waren aangekomen. De ontvangst viel heel anders uit dan ik had verwacht. De generaal keek mij kil aan, groette mij met een zekere hooghartigheid en stuurde mij meteen door om zijn zuster mijn respect te betuigen. Het was duidelijk dat er ergens geld vandaan was gekomen. Ik meende zelfs een zweem van schaamte in zijn blik te bespeuren. Ook Maria Filippovna leek ontdaan en sprak met mij op een afstandelijke, bijna verstrooide toon. Toch nam zij het geld dat ik haar overhandigde aan, telde het na en luisterde naar mijn verslag.

Die middag werden er gasten verwacht bij de lunch: een zekere meneer Mezentsev, een Franse dame en een Engelsman. Zodra er geld in huis was, gaf men immers altijd een feestmaal in Moskou-stijl. Polina Aleksandrovna vroeg bij het zien van mij waarom ik zo lang was weggebleven. Nog voor ik kon antwoorden, was zij alweer verdwenen. Dit was geen toeval, voelde ik, en het werd hoog tijd dat ik klaarheid bracht in de zaak.

Men had mij een kleine kamer op de vierde verdieping van het hotel toegewezen -- ik hoorde immers bij het gevolg van de generaal. De hele groep had al enige bekendheid gekregen in het badplaatsje; men zag in de generaal een Russische edelman van grote rijkdom. Nog voor de lunch droeg hij mij op, onder andere, om tweeduizend franc in briefjes van duizend te wisselen aan de balie van het hotel. Daarmee golden wij voor minstens een week als miljonairs.

Later wilde ik juist Misja en Nadja mee uit wandelen nemen toen mij vanaf de trap werd toegeroepen dat de generaal mij wenste te spreken. Hij begon met de vraag waar ik de kinderen naartoe dacht te brengen, maar hij durfde mij daarbij niet recht in de ogen te zien. Steeds als hij het probeerde, ving hij mijn strakke, onbeschaamde blik op en wendde zich verward af. Op plechtige, warrige toon, waarbij de zinnen in elkaar overvloeiden en ten slotte onsamenvattend werden, gaf hij mij te verstaan dat ik de kinderen verre van het

casino diende te houden en hen mee moest nemen naar het park. Ten slotte barstte zijn ergernis los:

'Ik neem aan dat u hen juist naar het casino wilde brengen om roulette te spelen? Neemt u mij niet kwalijk dat ik het ronduit zeg, maar ik weet hoezeer u aan dat spel verslaafd bent. Ik ben uw leermeester niet en wens dat ook niet te zijn, maar ik heb wel het recht te verlangen dat u mij niet compromitteert.'

'Ik heb geen geld om te gokken,' antwoordde ik kalm.

'Maar dat zult u spoedig wel krijgen,' beet de generaal terug, terwijl een lichte blos over zijn gezicht trok. Hij boog zich over zijn schrijftafel, sloeg een notitieboek open en zag dat hij nog honderdtwintig roebel van mij in bewaring had.

'Laten we rekenen,' vervolgde hij. 'We moeten die roebel omzetten in thaler. Hier -- neem honderd thaler, rond bedrag. De rest blijft veilig bij mij.'

Zwijgend nam ik het geld aan.

'Neem het mij niet kwalijk wat ik zeg,' ging hij verder. 'U bent te gauw op uw tenen getrapt. Ik spreek slechts om u te waarschuwen. Dat is mijn goed recht.'

Toen ik met de kinderen voor de lunch terugkeerde, kwam ik ons gezelschap tegen in een stoet die op weg was om ruïnes te bezichtigen. Twee prachtige equipages, schitterend bespannen, met mademoiselle Blanche, Maria Filippovna en Polina Aleksandrovna in de ene, en de Fransman, de Engelsman en de generaal te paard ernaast. De voorbijgangers bleven staan kijken; het geheel maakte een magnifieke indruk -- de generaal had het niet beter kunnen treffen.

Met de vierduizend franc die ik had meegebracht, plus wat mijn beschermheren al hadden verkregen, moest het gezelschap over minstens zeventuizend of achtduizend franc beschikken -- al was dat voor mademoiselle Blanche, die met haar moeder en de Fransman eveneens in ons hotel logeerde, waarschijnlijk nog te weinig. De lakeien noemden de Fransman 'monsieur le comte' en de moeder van mademoiselle Blanche 'madame la comtesse'. Misschien waren zij dat inderdaad.

Ik wist dat 'monsieur le comte' mij bij het diner geen blik waardig zou keuren en dat de generaal er niet aan zou denken ons aan elkaar voor te stellen. De graaf had enige tijd in Rusland doorgebracht en wist dat een 'oetjitel' nooit als een heer van stand wordt beschouwd. Natuurlijk kende hij mij wel degelijk; maar ik was een ongenode gast aan tafel

-- de generaal had verzuimd anders te regelen, anders had men mij naar de table d'hôte gestuurd. Toch verscheen ik in dusdanige kledij dat de generaal mij met een zweem van goedkeuring bekeek. Hoewel Maria Filippovna aanstalten maakte mij op mijn plaats te zetten, redde het feit dat ik de Engelsman, de heer Astley, al eerder had ontmoet, mij; vanaf dat moment gold ik als lid van het gezelschap.

Die merkwaardige Engelsman had ik voor het eerst in Pruisen ontmoet, waar wij tegenover elkaar in een trein zaten terwijl ik het gezelschap achterop reed. Later trof ik hem in Frankrijk en opnieuw in Zwitserland -- twee keer binnen twee weken. En nu plotseling hier, in Roulettenberg. Ik had nooit een teruggetrokken mens gekend: verlegen tot op het randje van dwaasheid, maar zich daarvan bewust (want dom was hij allerm minst). Tegelijk was hij zachtvaardig en beminnelijk. Reeds bij onze eerste ontmoeting in Pruisen had ik hem aan het praten gekregen; hij vertelde dat hij net op de Noordkaap was geweest en nu de jaarmarkt van Nizjni Novgorod wilde bezoeken. Hoe hij kennis met de generaal had gemaakt, weet ik niet, maar hij was duidelijk onder de indruk van Polina. Ook was hij verheugd dat ik naast hem zat; hij leek mij als zijn boezemvriend te beschouwen.

Tijdens de maaltijd was de Fransman in opperbeste stemming: spraakzaam en gewichtig tegenover iedereen. Ook in Moskou, herinnerde ik mij, had hij menige zeepbel geblazen. Eindeloos breidde hij uit over financiën en Russische politiek; de generaal deed nu en dan een zwakke poging hem tegen te spreken, maar deed dat onderdanig, alsof hij zijn eigen waardigheid niet geheel wilde prijsgeven.

Zelf verkeerde ik in een zonderlinge gemoedstoestand. Nog voor de lunch half voorbij was, stelde ik mijzelf de oude, eeuwige vraag: waarom blijf ik eigenlijk in dienst van de generaal hangen, waarom heb ik hem en zijn familie niet allang verlaten? Telkens weer keek ik naar Polina Aleksandrovna, maar zij schonk mij geen aandacht. Ten slotte werd ik zo geprikkeld dat ik besloot de lomperik uit te hangen.

Zonder enige aanleiding stortte ik mij plotseling luidruchtig in het algemene gesprek. Bovenal wilde ik ruzie zoeken met de Fransman. Ik wendde mij tot de generaal en viel hem -- opzettelijk onderbrekend -- op hoogdravende toon in de rede: dat het die zomer voor een Rus vrijwel onmogelijk was geworden om ergens aan een table d'hôte te eten. De generaal keek mij verbijsterd aan.

'Wie enig zelfrespect heeft,' vervolgde ik, 'loopt het risico beledigd te worden en moet allerlei vernederingen slikken. In Parijs, aan de Rijn, zelfs in Zwitserland -- overal zitten

Polen met hun Franse sympathisanten aan die tafels, zodat een Rus geen woord tussenbeide kan krijgen.'

Ik sprak Frans. De generaal keek mij twijfelend aan, niet wetend of hij boos moest worden of slechts verbaasd over mijn vrijpostigheid.

'Men leert overal wel iets,' zei de Fransman op achteloze, minachtende toon.

'In Parijs kreeg ik ook ruzie met een Pool,' ging ik verder, 'en toen met een Franse officier die hem bijviel. Daarna schaarden verschillende Fransen zich aan mijn kant, zodra ik vertelde hoe ik ooit had gedreigd in de koffie van monseigneur te spugen.'

'Te spugen?' vroeg de generaal met zware afkeuring in zijn stem en een blik vol verbazing, terwijl de Fransman mij ongelovig aankeek.

'Precies,' antwoordde ik. 'U moet weten dat ik eens, toen ik twee dagen lang zeker wist dat ik elk moment naar Rome moest vertrekken voor zaken, naar de apostolische nuntiatuur in Parijs ging om mijn pas te laten viseren. Daar trof ik een sacristein van een jaar of vijftig, droog en kil van aard. Nadat hij mijn relaas met beleefde maar grote terughoudendheid had aangehoord, verzocht hij mij even te wachten. Ik had haast, maar ging toch zitten, haalde L'Opinion Nationale tevoorschijn en begon een buitengewoon venijnig stuk tegen Rusland te lezen dat erin stond. Terwijl ik daarmee bezig was, hoorde ik iemand de naastgelegen kamer binnengaan en om monseigneur vragen. De sacristein boog diep voor de bezoeker en opnieuw toen die vertrok. Ik waagde het de brave man aan mijn eigen zaak te herinneren; daarop vroeg hij mij, met nog grotere droogheid, opnieuw te wachten. Kort daarop arriveerde een derde bezoeker, een Oostenrijker geloof ik, die eveneens voor zaken kwam. Zodra hij zijn verzoek had gedaan, werd hij meteen naar boven geleid. Dat maakte mij woedend. Ik stond op, ging naar de sacristein en zei dat monseigneur nu eenmaal bezoekers ontving en dat hij mijn zaak evengoed kon afhandelen. De sacristein deinsde achteruit van verbazing. Het ging zijn begrip te boven dat een onbeduidende Rus zich op één lijn stelde met andere bezoekers van monseigneur. Met de grootste brutaliteit, alsof hij verheugd was mij te kunnen beledigen, keek hij mij van top tot teen aan en zei: "Denkt u dat monseigneur zijn koffie voor ú opzij zal zetten?" Maar ik riep alleen maar harder: "Laat mij u zeggen dat ik in die koffie zal spugen! En als u mijn pas niet onmiddellijk viseert, breng ik hem zelf naar monseigneur.'"

'Wat? Terwijl hij een kardinaal ontvangt?' krijste de sacristein, opnieuw achteruitdeinzend van ontzetting. Hij snelde naar de deur en spreidde zijn armen uit alsof hij liever zou sterven dan mij binnen te laten.

Daarop verklaarde ik dat ik een ketter en een barbaar was -- "Ik ben een ketter en een barbaar," zei ik -- en dat al die aartsbisschoppen, kardinalen en monseigneurs mij volstrekt niets konden schelen. Kortom, ik liet hem merken dat ik niet zou wijken. Hij keek mij aan met oneindige verontwaardiging. Toen griste hij mijn pas weg en ging ermee naar boven. Een minuut later was de visum erin. Hier is hij, als u hem wilt zien' -- en ik haalde het document tevoorschijn en toonde het Romeinse visum.

'Maar...' begon de generaal.

'Wat u werkelijk redde,' merkte de Fransman glimlachend op, 'is dat u uzelf een ketter en een barbaar noemde. Cela n'était pas si bête.'

'Maar zo behandelt men toch geen Russische onderdanen? Zodra zij hier neerstrijken durven zij geen woord meer te zeggen -- zij ontkennen zelfs dat zij Russen zijn! In mijn Parijse hotel kreeg ik veel meer aandacht nadat ik het voorval met de sacristein had verteld. Een dikke Pool, die aan tafel de brutaalste was geweest, ging meteen naar boven, en sommige Fransen waren ronduit verontwaardigd toen ik vertelde dat ik twee jaar geleden een man had ontmoet op wie in 1812 een Franse "held" zomaar voor de lol zijn geweer had afgeschoten. Die man was toen een jongen van tien; zijn familie woont nog altijd in Moskou.'

'Onmogelijk!' sputterde de Fransman. 'Geen Franse soldaat zou op een kind schieten!'

'Toch is het precies zo gebeurd,' antwoordde ik. 'Een hooggeachte oud-kapitein heeft het mij verteld, en ik heb zelf het litteken op zijn wang gezien.'

De Fransman begon daarop druk te ratelen en de generaal viel hem bij; ik raadde de eerste aan bijvoorbeeld de memoires van generaal Perovski te lezen, die in 1812 gevangene van de Fransen was geweest. Ten slotte zei Maria Filippovna iets om het gesprek af te breken. De generaal was woedend op mij omdat ik de woordenwisseling met de Fransman was begonnen. De heer Astley daarentegen leek groot genoeg te scheppen in mijn botsing met monsieur; hij stond op en stelde voor samen iets te gaan drinken.

Diezelfde middag om vier uur ging ik, zoals gewoonlijk, met Polina Aleksandrovna praten; het gesprek mondde al spoedig uit in een wandeling. Wij betraden het park en

naderden het casino. Polina ging op een bank bij de fontein zitten, stuurde Nadja een eindje verderop om met andere kinderen te spelen en stuurde ook Misja weg. Zo bleven wij -- Polina en ik -- alleen achter.

Natuurlijk begonnen wij over zaken. Polina toonde zich furieus toen ik haar slechts zevenhonderd gulden overhandigde; zij had uit Parijs, van de verpanding van haar diamanten, minstens tweeduizend gulden of meer verwacht.

'Wat er ook gebeurt, ik móét geld hebben,' zei zij. 'En ik zal het krijgen ook -- anders ben ik verloren.'

Ik vroeg wat er tijdens mijn afwezigheid was voorgevallen.

'Niets, behalve twee berichten uit Sint-Petersburg. Ten eerste is mijn grootmoeder ernstig ziek en zal zij waarschijnlijk geen twee dagen meer leven. Dat hoorden wij rechtstreeks van Timofej Petrovitsj, een betrouwbaar man. Elk ogenblik verwachten wij het bericht van haar dood.'

'En jullie zitten allemaal op hete kolen?' vroeg ik.

'Natuurlijk, wij allemaal, elke minuut van de dag. Al anderhalf jaar wachten wij daarop.'

'Wachten?'

'Ja, wachten. Ik ben geen bloedverwant van haar, ik ben slechts de stiefdochter van de generaal. Toch weet ik zeker dat de oude dame aan mij heeft gedacht in haar testament.'

'Ja, ik geloof ook dat u een flink deel zult erven,' zei ik met enige stelligheid.

'Zij is op mij gesteld. Maar hoe komt u daarbij?'

Ik beantwoordde die vraag met een wedervraag. 'Die markies van u,' zei ik, 'is die ook op de hoogte van de familiegeheimen?'

'En waarom interesseert u zich daar zo voor?' repliceerde zij, terwijl zij mij met droge hardheid aankeek.

'Laat maar. Als ik mij niet vergis, is de generaal erin geslaagd geld van de markies te lenen.'

'Misschien.'

'Zou de markies dat geld hebben geleend als hij niets van uw grootmoeder wist? Viel u op dat hij haar tijdens de lunch driemaal "la baboulenska" noemde? Wat een liefdevol, vriendschappelijk gedrag!'

'Ja, dat is waar. Zodra hij hoorde dat ik waarschijnlijk iets van haar zou erven, begon hij mij het hof te maken. Dat moest u maar weten.'

'Dan is hij pas kort geleden begonnen? Ik dacht dat hij dat al veel langer deed!'

'U weet heel goed van niet,' antwoordde Polina boos. 'Maar waar haalt u die Engelsman vandaan?' vroeg zij na een korte stilte.

'Ik wist wel dat u naar hem zou vragen!' En ik vertelde haar van mijn eerdere ontmoetingen met Astley tijdens mijn reizen.

'Hij is erg verlegen,' zei ik, 'en gevoelig. Bovendien is hij verliefd op u.'

'Ja, hij is verliefd op mij,' antwoordde zij.

'En hij is tienmaal rijker dan de Fransman. Wat bezit die Fransman eigenlijk? Ik twijfel er sterk aan of hij wel iets bezit.'

'O nee, daar is geen twijfel over. Hij heeft een of ander kasteel. Dat heeft de generaal mij gisteravond met zekerheid verteld. Bent u nu tevreden?'

'Desondanks zou ik in uw plaats met de Engelsman trouwen.'

'Waarom?' vroeg Polina.

'Omdat de Fransman wel knapper is, maar ook lager staat; de Engelsman is niet alleen een man van eer, maar ook verreweg de rijkste van de twee.'

'Ja? Maar de Fransman is markies en de slimste van de twee,' zei Polina onbewogen.

'Is dat zo?' herhaalde ik.

'Ja, volstrekt.'

Polina was geenszins ingenomen met mijn vragen; ik zag dat zij haar best deed mij te ergeren met de bothed van haar antwoorden. Maar ik trok mij daar niets van aan.

'Het vermaakt mij u boos te zien worden,' vervolgde zij. 'Maar aangezien ik u toesta zulke vragen te stellen en gissingen te maken, zou u mij daar iets voor moeten betalen.'

'Ik vind dat ik het volste recht heb u die vragen te stellen,' antwoordde ik kalm, 'omdat ik bereid ben ervoor te betalen en omdat het mij weinig kan schelen wat er van mij terechtkomt.'

Polina lachte even.

'De vorige keer, op de Sjlangenberg, zei u dat u op mijn woord duizend voet in de afgrond zou springen. Ooit zal ik u daaraan herinneren om te zien of u woord houdt. Ja, reken maar dat ik dat doe. Ik haat u omdat ik u zover heb laten gaan, en ik haat u nog meer omdat u mij zo nodig bent. Voorlopig heb ik u nodig, dus moet ik u houden.'

Zij maakte aanstalten op te staan. Haar stem had heel boos geklonken. De laatste tijd eindigden onze gesprekken steevast in toorn en ergernis -- echte toorn.

'Mag ik vragen wie die mademoiselle Blanche is?' informeerde ik (want ik wilde haar niet laten gaan zonder uitleg).

'U weet wie zij is -- gewoon mademoiselle Blanche. Verder is er niets bekend. Waarschijnlijk wordt zij binnenkort madame générale -- dat wil zeggen, als de geruchten dat grootmoeder op sterven ligt waar blijken te zijn. Mademoiselle Blanche, haar moeder en haar neef de markies weten heel goed dat wij, zoals de zaken er nu voorstaan, geruïneerd zijn.'

'En is de generaal eindelijk verliefd?'

'Dat doet er niet toe. Luister. Neem deze zevenhonderd gulden en ga ermee roulette spelen. Win zoveel mogelijk voor mij, want ik heb geld hard nodig.'

Zij riep Nadja terug, ging het casino binnen en voegde zich bij de rest van het gezelschap. Ikzelf sloeg, in peinzende verbazing, het eerste pad links in. Er was iets in mij getroffen toen zij mij opdroeg roulette te spelen. Vreemd genoeg maakte datzelfde iets mij aarzelend en deed het mij mijn gevoelens jegens haar onder ogen zien. Tijdens die twee weken afwezigheid had ik mij veel vrijer gevoeld dan nu, op de dag van mijn terugkeer; onderweg had ik als een idioot zitten treuren, als een koortsige rondgelopen en haar zelfs in mijn dromen gezien. Eens (in Zwitserland, slapend in de trein) had ik hardop tegen haar gesproken, zodat al mijn medepassagiers lachten. Opnieuw stelde ik mij de vraag: houd ik van haar of niet? En opnieuw kon ik geen antwoord geven -- of beter: voor de honderdste maal zei ik tegen mezelf dat ik haar verafschuwde. Ja, ik verafschuwde haar; er waren ogenblikken (vooral aan het slot van onze gesprekken) waarin ik met plezier de helft van

mijn leven had willen geven om haar te wurgen. Ik zweer dat ik, als er op zo'n ogenblik een scherp mes voor het grijpen had gelegen, dat mes met genoeg zou hebben gegrepen en in haar borst zou hebben gestoken. Tegelijk zweer ik dat ik, als zij werkelijk op de Sjlängenberg had gezegd: 'Spring in die afgrond,' met evenveel genoeg zou zijn gesprongen. Ja, dat wist ik zeker. Hoe dan ook, het moest spoedig afgelopen zijn. Zij wist het op de een of andere wonderlijke manier ook; de gedachte dat ik volkomen bewust was van haar onbereikbaarheid en van de onmogelijkheid mijn dromen ooit te verwezenlijken, schonk haar, daar ben ik van overtuigd, het scherpste genoeg. Anders zou zij, zo voorzichtig en slim als zij was, zich nooit deze vertrouwelijheid en openhartigheid jegens mij hebben veroorloofd. Tot dusverre (zo concludeerde ik) had zij mij beschouwd zoals de oude keizerin haar knecht beschouwde -- de keizerin die er niet voor terugdeinsde zich voor haar slaaf te ontkleden, omdat zij een slaaf geen mens achtte. Ja, vaak moest Polina mij als iets minders dan een mens hebben beschouwd.

Toch had zij mij een opdracht gegeven: zoveel mogelijk winnen aan roulette. Maar al die tijd vroeg ik mij af waarom het voor haar zo noodzakelijk was iets te winnen en welke nieuwe plannen er in haar immer vruchtbare brein konden zijn opgekomen. In die twee weken leken talloze nieuwe, onbekende factoren te zijn ontstaan. Welnu, het werd tijd die te doorgronden en zo spoedig mogelijk te doorvorsen. Maar niet nu: op dit ogenblik moest ik naar de roulettetafel.

II

Ik geef toe dat het mij tegenstond. Hoewel ik vastbesloten was te spelen, voelde ik er weinig voor om dat voor een ander te doen. Het bracht mij bijna uit evenwicht en ik betrad de speelzalen met een gevoel van woede in het hart. Bij de eerste aanblik irriteerde het schouwspel mij al. Nooit heb ik de kruiperigheid kunnen verdragen die men in de pers overal aantreft, maar vooral in die van Rusland, waar bijna elke avond journalisten schrijven over de pracht en luxe van de casino's in de Rijnsteden en over de bergen goud die dagelijks op die tafels zouden liggen. Die journalisten krijgen er geen cent voor; zij schrijven dat uit louter ongeïnteresseerde welwillendheid. Want er is niets prachtigs aan die gelegenheden; er liggen geen bergen goud op tafel en er is nauwelijks geld te zien. Natuurlijk duikt er in het seizoen weleens een dwaas op -- meestal een Engelsman, een Aziat of een Turk -- die (zoals die zomer gebeurde) veel wint of verliest; maar de rest van het publiek speelt slechts om kleine bedragen en zelden ligt er werkelijk fortuin op tafel.

Toen ik die avond voor het eerst van mijn leven de speelzalen betrad, duurde het geruime tijd voor ik zelfs maar kon besluiten mee te doen. De menigte benauwde mij. Had ik voor mezelf gespeeld, dan was ik meteen weer vertrokken en nooit aan het gokken begonnen, want ik voelde mijn hart bonzen en dat hart was allesbehalve koelbloedig. Bovendien had ik mij lang geleden voorgenomen Roulettenberg pas te verlaten als er een radicale, beslissende ommekeer in mijn lot was gekomen. Zo moest het gaan, zo zou het gaan. Hoe belachelijk het ook klinkt dat ik verwachtte te winnen met roulette, ik vind de algemene opvatting dat het dwaas en grof is te hopen op winst bij het gokken nog veel belachelijker. Waarom zou gokken erger zijn dan welke andere manier om geld te verdienen? Is het erger dan handel drijven? Waarachtig, van honderd spelers wint er maar één; maar wat gaat dat u of mij aan?

In het begin beperkte ik mij ertoe slechts toe te kijken en besloot ik niets ernstigs te ondernemen. Ik voelde dat ik, zodra ik iets zou doen, het afwezig en lukraak zou aanpakken -- daar was ik zeker van. Bovendien moest ik het spel eerst leren; ondanks de duizend